

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dne 31. května 2011 v senátu složeném z předsedy Vojena Güttlera a soudců Jiřího Nykodýma a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti stěžovatelek – obchodních společností **1) PASSERINVEST GROUP, a.s.**, se sídlem Vyskočilova 1461/2a, Praha 4 - Michle, a **2) PSJ INVEST, a.s.**, se sídlem Skořepka 4, Brno, zastoupených Pavlem Uhlem, advokátem se sídlem Kořenského 15, Praha 5, směřující proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009 č. j. 32 Cdo 24/2008-332, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2007 č. j. 11 Cmo 423/2006-304, a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 3. 2006 č. j. 14 Cm 233/2003-262, za účasti Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze jako účastníků řízení, a ČR – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, a Hlavního města Prahy, zast. JUDr. Janem Mikšem, advokátem se sídlem Na Slupi 15, Praha 2, jako vedlejších účastníků řízení,

t a k t o :

I. Postupem nerespektujícím čl. 1 odst. 1 a čl. 4 Ústavy České republiky ústícím do vydání rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009 č. j. 32 Cdo 24/2008-332, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2007 č. j. 11 Cmo 423/2006-304, a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 3. 2006 č. j. 14 Cm 233/2003-262, bylo p o r u š e n o vlastnické právo stěžovatelek, garantované čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto r u š í .

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavní stížností podanou k poštovní přepravě dne 19. 8. 2009 a doplněnou elektronickým podáním ze dne 9. 9. 2009 a podáním ze dne 29. 10. 2009 se stěžovatelky domáhaly zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí obecných soudů, neboť měly za to, že jimi byla porušena jejich základní práva garantovaná čl. 11 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

2. Ústavní stížnost je přípustná [§ 75 odst. 1 a contrario zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)], byla podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

3. Stěžovatelky v ústavní stížnosti poté, co zrekapitulovaly dosavadní průběh řízení před obecnými soudy, předestřely obsáhlou argumentaci stran tvrzeného porušení svého vlastnického práva a práva na spravedlivý proces. Předně nesouhlasily se způsobem, jakým obecné soudy posoudily otázku určení zákonného režimu jejich závazkového vztahu, který

podřadily pod režim obchodního zákoníku (smlouva o prodeji podniku dle ust. § 476 a násl.) Porušení právní povinnosti, kterého se dopustil žalovaný, tedy stát ČR nemělo dle tvrzení stěžovatelek s obchodním závazkem nic společného, neboť žalovaný porušil ust. § 3 zák. č. 92/1991 Sb., o převodu majetku státu na jiné osoby, v tehdy platném znění (dále jen „zákon o velké privatizaci“), přičemž zde stanovená povinnost sloužila k ochraně oprávněných restituentů. Tato povinnost má účinky vůči všem osobám a nelze je co do dopadů omezovat pouze na účastníky smluvních vztahů vzniklých podle předmětného zákona. Porušení této povinnosti účastníkem smluvního vztahu uzavřeného podle zákona o velké privatizaci pak nelze k tíži druhého účastníka tohoto vztahu podřadit pod režim obchodních závazků. Stejně tak vzniklá škoda nebyla v příčinné souvislosti s porušením povinností vzniklých pouze v tomto závazkovém vztahu, ale vznikla v příčinné souvislosti s porušením povinnosti působící *erga omnes*, která rozhodně není obchodním závazkem.

4. Proto stěžovatelky odmítaly i způsob určení počátku běhu promlčecí lhůty a posouzení otázky, zda tedy došlo k promlčení. Obecné soudy vznesenou námitku promlčení hodnotily v režimu obchodního zákoníku, přičemž na základě výkladu ust. § 398 obch. zák. dospěly k závěru, že počátek běhu absolutní promlčecí lhůty vztahující se k nároku na náhradu škody, je zapotřebí klást k okamžiku porušení právní povinnosti a nikoliv k okamžiku, kdy škoda vzniká. S takovým výkladem stěžovatelky nesouhlasí, neboť jsou toho názoru, že stanovení lhůty, její délky a počátku běhu musí vždy vytvořit podmínky pro spravedlivou realizaci práva na straně jedné a jistotu v případě promeškání této možnosti na straně druhé. Není věcný ani právní důvod, aby tomu tak nebylo i v obchodních vztazích, jak svým výkladem učinily obecné soudy.

5. Z těchto důvodů považují stěžovatelky postup obecných soudů spočívající ve vytvoření právní konstrukce, dle které neexistoval žádný okamžik v čase, kdy mohly úspěšně uplatnit své subjektivní právo, aniž by mohly čelit námitce promlčení nebo předčasnosti, za postup, který hrubě porušuje jejich právo na spravedlivý proces, odpírá jim přístup ke spravedlnosti a vystavuje je absolutní právní nejistotě, které nemohou právně a ekonomicky čelit. Porušení práva na spravedlivý proces pak v konečném důsledku vedlo k porušení jejich práva vlastnit majetek garantovaného čl. 11 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, protože stěžovatelky tak bezdůvodně utrpěly ke své újmě škodu vyvolanou státem, čímž byl jejich majetek významným způsobem a bez právně obhájitelného důvodu zkrácen. Legitimní očekávání, že základní práva, včetně práva vlastnit a užívat majetek, budou chráněny, by mělo vést stát k účinné ochraně těchto statků. Proto navrhuje, aby Ústavní soud v záhlaví citovaná rozhodnutí svým náležením zrušil.

6. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil Nejvyšší soud, Vrchní soud v Praze, Městský soud v Praze a jako vedlejší účastníci řízení i ČR – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových a Hlavní město Praha.

7. Nejvyšší soud, zastoupený JUDr. F. Faldynou, Vrchní soud v Praze, zastoupený JUDr. E. Sekaninovou, i Městský soud v Praze, zastoupený JUDr. N. Míkovou, ve svých podáních shodně pouze odkázaly na odůvodnění napadených rozhodnutí a argumentaci tam uvedenou a dospěly k závěru, že podaná ústavní stížnost je nedůvodná.

8. ČR - Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, zastoupený JUDr. S. Zmátlovou, ve svém vyjádření konstatoval, že obecné soudy rozhodly po právu, když v daném případě aplikovaly na posuzovaný právní vztah a uplatněný nárok na náhradu škody ust. § 398 obch. zák. K uplynutí promlčecí lhůty konkrétně uvedl, že pokud stěžovatelky ve své žalobě tvrdí, že ke škodě došlo v důsledku pochybení v průběhu

privatizačního procesu, který byl završen uzavřením kupní smlouvy dne 28. 9. 1992 ve smyslu dodatků č. 1 ze dne 7. 10. 1992 a č. 2 ze dne 5. 11. 1992, pak je to nepochybně po uplynutí desetileté objektivní lhůty pro uplatnění nároku na náhradu škody. Kupní smlouva mezi stěžovatelkami a restituenty byla vložena do katastru nemovitostí k datu 13. 6. 2002 a samotný vklad vlastnického práva byl zapsán dne 27. 8. 2002. Vzhledem k tomu, že desetiletá promlčecí lhůta uplynula až ke konci roku 2002, měly stěžovatelky i tak dostatečný časový prostor svůj nárok u soudu uplatnit v rámci promlčecí lhůty, ale učinily tak až koncem měsíce dubna roku 2003. Nelze tedy souhlasit s následným a tudíž i zcela účelovým tvrzením stěžovatelek, když běh lhůty (za účelem zachování promlčecí lhůty) odvozují od skutečnosti, kdy uzavřely kupní smlouvu s restituenty, následně uhradily kupní cenu a vynaložily nemalé náklady na opětovné nabytí vlastnického práva k pozemkům restituentů. Proto navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

9. Hlavní město Praha, zastoupené JUDr. J. Mikšem, ve svém vyjádření rovněž souhlasilo s právními závěry obecných soudů ohledně charakteru právního vztahu stěžovatelek, kdy nemůže být pochyb o tom, že se jedná o absolutně obchodní závazkový vztah (smlouva o prodeji podniku), i ohledně posouzení námitky promlčení dle příslušných ustanovení obch. zák. Nadto konstatovalo, že nemůže být v daném případě pochyb o tom, že stěžovatelkami požadovaná škoda skutečně vznikla v důsledku neplatnosti kupní smlouvy uzavřené dne 28. 9. 1992 mezi právním předchůdcem stěžovatelek a státem - FNM ČR. Rovněž nemůže být pochyb o tom, že předmětná kupní smlouva byla uzavřena v rozporu s ust. § 3 odst. 2 zákona o velké privatizaci a § 9 odst. 1 zák. č. 87/1991 Sb., neboť na část pozemku, která byla předmětem kupní smlouvy, uplatnily ve stanovené lhůtě nárok oprávněné osoby dle zák. č. 87/1991 Sb. Předmětná kupní smlouva tedy byla od počátku neplatná, přičemž neplatnost způsobil patrně prodávající, FNM ČR. Z výše uvedeného vyplývá, že - za předpokladu, že právní předchůdce stěžovatelek při uzavírání předmětné kupní smlouvy nevěděl o její neplatnosti - mohl se (a taktéž jeho právní nástupci) domáhat náhrady škody, a to v desetileté objektivní promlčecí lhůtě od 28. 9. 1992 do 28. 9. 2002. Nemusel přitom vyčkávat na výsledek restitučního sporu, neboť ten na platnost předmětné kupní smlouvy nemohl mít žádný vliv. Z důkazů předložených stěžovatelkami je přitom zřejmé, že se stěžovatelky (či jejich právní předchůdci) o neplatnosti předmětné kupní smlouvy dozvěděly nejpozději dne 13. 6. 2002, kdy s oprávněnými osobami podepsaly dohodu o uznání vlastnického práva k předmětné části pozemku, tj. v době, kdy jejich nárok ještě promlčen nebyl. Pokud tedy obecné soudy dospěly k závěru, že nárok stěžovatelek je obchodně právní povahy a v den podání žaloby, tj. dne 30. 4. 2003, byl již promlčen, je tento názor správný a zcela v souladu s příslušnými právními předpisy i judikaturou. Rozhodnutími obecných soudů tak nemohla být porušena základní práva stěžovatelek.

10. V replice k uvedeným vyjádřením ze dne 27. 10. 2009 stěžovatelky polemizovaly zejména s výkladem skutkových okolností i s argumentací vedlejších účastníků řízení stran marného uplynutí promlčecí lhůty, když měly mít dostatek času k podání žaloby. Stěžovatelky konstatovaly, že úvaha vedlejších účastníků, aby uplatnily náhradu škody ještě dříve než jim škoda vznikla nemá oporu v právu a byla by zamítnuta jako předčasná pro nedostatek aktivní legitimace. Nelze tak po nich požadovat, aby předvíдалy neočekávatelný výklad práva.

11. Podle ust. § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud se souhlasem účastníků upustit od ústního jednání, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Souhlas s upuštěním od jednání byl účastníky poskytnut a od ústního jednání bylo upuštěno.

II.

12. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatelek vyžádal spis Městského soudu v Praze sp. zn. 14 Cm 233/2003, z něhož zjistil následující skutečnosti:

- M. Passer, jehož právní nástupkyní se z titulu smlouvy o postoupení pohledávek stala obchodní společnost BBC-VILA DOMY, a.s. (posléze žalobkyně), nabyl v rámci tzv. velké privatizace dle zák. č. 92/1991 Sb. na základě kupní smlouvy uzavřené s FNM ČR dne 28. 9. 1992 movitý a nemovitý majetek státního podniku Pražská stavební obnova s.p. Privatizační projekt M. Passera č. 7842, schválený Ministerstvem pro správu národního majetku a jeho privatizaci, na základě kterého byla uzavřena zmíněná kupní smlouva, byl rovněž předem schválen usnesením vlády ČR ze dne 10. 6. 1992 (č. 421). Privatizovaný majetek, k němuž měla Pražská stavební obnova s.p. právo hospodaření, byl rozhodnutím primátora hl. města Prahy č. 3587 ze dne 22. 9. 1992 z tohoto podniku vyňat s účinností ke dni 1. 10. 1992 a převeden do vlastnictví M. Passera. Předmětem uvedené kupní smlouvy byl i převod vlastnického práva k původnímu pozemku č. parc. 456/1, k.ú. Michle, ve vztahu k němuž došlo k celé řadě vlastnických změn (rozdělení pozemků, jejich vklad do základního kapitálu obchodní společnosti Obchodní centrum Praha-Michle, s.r.o. a do základního kapitálu obchodní společnosti BBC-VILA DOMY, a.s. jako nepeněžitý vklad a jejich následné převody do spoluvlastnictví dalších subjektů) a úprav provedených geometrickým plánováním, jež měly mj. za následek i vznik nových pozemků, označených parc. č. 456/15, 456/16 a 456/32, k.ú. Michle. Ke dni 4. 7. 2001 byly uvedené pozemky v podílovém spoluvlastnictví obchodní společnosti BBC-VILA DOMY, a.s. a obchodní společnosti PSJ holding, a.s., přičemž na nich byla provedena výstavba obytných a administrativních budov, zkolaudovaných v červnu 2002 a zapsaných v katastru nemovitostí jako objekty č.p. 1447 až 1449.
- Dne 22. 9. 1991, tj. v době před uzavřením výše uvedené kupní smlouvy uzavřené mezi M. Passerem a FNM ČR dne 28. 9. 1992, bylo mj. i ve vztahu k části předmětných pozemků parc. č. 456/15 a 456/32 (v té době označeny parc. č. 23/1) mezi M. a J. P. jako osobami oprávněnými a Pražskou stavební obnovou s.p. jako osobou povinnou zahájeno restituční řízení ve smyslu zák. č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích a před Obvodním soudem pro Prahu 4 bylo zahájeno řízení (vedené pod sp. zn. 18 C 119/92) o vydání věci – části uvedených pozemků. V průběhu tohoto řízení byl dne 18. 10. 2001 vynesena rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 55 Co 233-235/2001, kterým byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. 11. 2000 č. j. 18 C 119/92-249, jímž bylo žalovaným – Stavební podnik Praha, s.p. a Pražská stavební obnova, s.p. (právní nástupkyně původní žalované) mj. uloženo uzavřít s oprávněnými dohodu o vydání pozemku parc. č. 23/1 v k.ú. Michle, jehož část v době nabytí právní moci rozsudku (19. 11. 2001) tvořila část předmětných pozemků parc. č. 456/15 a 456/32 v k.ú. Michle, které se však nacházely již v podílovém vlastnictví obchodních společností BBC-VILA DOMY, a.s. a PSJ holding, a.s. Odvolací soud pokládal žalobce za oprávněné osoby, přičemž měl za prokázané, že pozemky přešly na stát podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. g) a j) zák. č. 87/1991 Sb. a že na vydávaném pozemku parc. č. 23/1 v k.ú. Michle jsou postaveny sklady (provizorní hliníkové stavby), klempířská dílna a výkupna sběrných surovin, které byly zřízeny bez stavebního povolení a nejsou uvedeny v katastru nemovitostí. Uvedené stavby soud nepovažoval za takové stavby, které by bránily vydání pozemků ve smyslu ustanovení § 8 odst. 3 zák. č. 87/1991 Sb., a proto rozsudek obvodního soudu ve znění dohody o vydání předmětných pozemků potvrdil jako věcně správný.
- Z příloh založených ve spisu Městského soudu v Praze sp. zn. 14 Cm 233/2003 Ústavní soud nadále zjistil, že následně v období po nabytí právní moci výše uvedeného rozsudku Městského soudu v Praze došlo mezi M. a J. P. jako osobami oprávněnými, Pražskou stavební obnovou s.p. jako osobou povinnou a obchodními společnostmi BBC-VILA DOMY, a.s. a PSJ holding, a.s. jako spoluvlastníky předmětných pozemků k jednání za účelem vyřešení nastalé situace. Jejich vyústěním pak bylo jednak uzavření dohody ve formě notářského zápisu sepsaného dne 13. 6. 2002 notářem JUDr. T. Oulíkem o uznání výsledků výše popsaného soudního řízení a důsledků z něj vyplývajících pro zúčastněné strany, tj. oddělení částí pozemků parc. č. 456/15 a 456/32 v k.ú. Michle, jejich označení dle geometrického plánu č. 1381-38/2002 jako pozemků parc. č. 456/37 a 456/38 za účelem umožnění záznamu vlastnického práva M. a J. P.

k uvedeným pozemkům v katastru nemovitostí. Jednak dne 13. 6. 2002 došlo k uzavření smlouvy dle § 588 a násl. obč. zák. mezi M. a J. P. jako prodávajícími a obchodními společnostmi BBC-VILA DOMY, a.s. a PSJ holding, a.s. jako kupujícími o koupi pozemku parc. č. 456/37 o výměře 397 m² a pozemku parc. č. 456/38 o výměře 158 m² v k.ú. Michle, a to za kupní cenu ve výši 2 220 000 Kč. Na základě smlouvy se s právními účinky ke dni 16. 9. 2002 stala obchodní společnost BBC-VILA DOMY, a.s. jediným vlastníkem uvedených nemovitostí.

- S ohledem na výše popsané okolnosti se obchodní společnost BBC-VILA DOMY, a.s. (původní žalobkyně) žalobou (č.l. 1 – 13 spisu) ze dne 29. 4. 2003 u Obvodního soudu pro Prahu 2 domáhala (řízení vedené pod sp. zn. 26 C 89/2003) vůči FNM ČR, event. i vůči Ministerstvu financí ČR a Hl. městu Praha náhrady škody ve výši 3 699 700,50 Kč. Původní žalobkyně byla toho názoru, že zařazením předmětného pozemku parc. č. 456/1 v k.ú. Michle, resp. jeho částí, v současné době finálně definovaných geometrickým plánem jako pozemky parc. č. 456/37 a 456/38, ve vztahu k nimž bylo dne 22. 9. 1991 M. a J. P. zahájeno restituční řízení ve smyslu zák. č. 87/1991 Sb., do majetku převáděného na základě kupní smlouvy uzavřené dne 28. 9. 1992 mezi M. Passerem a FNM ČR došlo k porušení povinností stanovených § 9 odst. 1 zák. č. 87/1991 Sb., dle níž je povinná osoba s věcmi, na něž se vztahují restituční nároky, až do jejich vydání oprávněné osobě nakládat s péčí řádného hospodáře; ode dne účinnosti tohoto zákona nemůže (až na výjimky) tyto věci, jejich součásti a příslušenství převést do vlastnictví jiného ani přenechat jinému do užívání; takové právní úkony jsou neplatné. Uvedená kupní smlouva je tak dle názoru původní žalobkyně v části vztahující se k předmětným pozemkům parc. č. 456/37 a 456/38 (dříve parc. č. 456/1) v k.ú. Michle absolutně neplatná. V důsledku toho a následného uplatnění několika odpovědnostních vztahů a nároků z nich vyplývajících měla M. Passerovi vzniknout škoda v celkové výši 3 698 035,50 Kč, jejíž podstatnou část tvoří kupní cena ve výši 2 220 000 Kč, vynaložená na opětovné nabytí vlastnického práva k předmětným pozemkům. Na základě dohody o postoupení pohledávek ze dne 11. 2. 2003 byla uvedená pohledávka vůči žalovaným postoupena M. Passerem původní žalobkyni (BBC-VILA DOMY, a.s.), která ji následně uplatňovala podáním předmětné žaloby. K uvedené žalobě se připojil i R. Passer a obchodní společnosti Obchodní centrum Praha-Michle, spol. s r.o. a BBC-Zelený dvůr, a.s. (později BB Centrum-FILADELFIE, a.s.).
- Obvodní soud pro Prahu 2 věc dne 11. 6. 2003 předložil Vrchnímu soudu v Praze k rozhodnutí o věcné příslušnosti. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 24. 9. 2003 č. j. Ncp 1945/2003-27 za věcně příslušné k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni určil krajské soudy a rozhodl o postoupení věci Městskému soudu v Praze.
- V průběhu řízení vedeném pod sp. zn. 14 Cm 233/2003 Městský soud v Praze nejprve k návrhu původní žalobkyně připustil změnu účastníka řízení na straně žalobce, kdy z titulu smlouvy o postoupení žalované pohledávky ze dne 14. 7. 2003 uzavřené mezi původní žalobkyní a stěžovatelkami, na místo původní žalobkyně vstoupily do řízení stěžovatelky (usnesení ze dne 1. 12. 2004, č.l. 40). Dále usnesením ze dne 14. 10. 2005 připustil k návrhu stěžovatelek změnu žalobního petitu, když každá ze stěžovatelek po žalovaném FNM ČR, event. i po Ministerstvu financí ČR a Hl. městu Praha požadovala zaplacení částky 1 849 850,25 Kč s 3% úrokem z prodlení p.a. od 18. 3. 2003. Oznámením ze dne 12. 7. 2005 (č.l. 79) vystoupil z řízení vedlejší účastník - obchodní společnost Obchodní centrum Praha-Michle, spol. s r.o., a po zániku FNM ČR dnem nabytí účinnosti zákona č. 178/2005 Sb. (1. 1. 2006) došlo ke změně i na straně žalovaných, kdy se dle cit. zákona právním nástupcem FNM ČR stalo v žalobě již uvedené Ministerstvo financí ČR.
- Původně žalovaný FNM ČR a poté Ministerstvo financí ČR ve svých vyjádřeních ze dne 16. 5. 2005 (č.l. 50 – 54), resp. ze dne 1. 6. 2005 (č.l. 59 – 60) neuznalo žalobou uplatněný nárok co do jeho důvodu i výše a následně uplatnilo námitku promlčení žalovaného nároku, když od realizované privatizace do doby podání žaloby uplynula doba delší než 10 let, kdy běh objektivní lhůty nemůže být zahájen dobou, kdy se oprávněný o vzniku škody dozvěděl, ale výlučně dobou, kdy ke škodní události došlo, v daném případě tedy v roce 1992, přičemž běh subjektivní lhůty nemůže přesáhnout dobu promlčení nároku ve smyslu běhu lhůty objektivní.

13. Městský soud v Praze následně v záhlaví citovaným rozsudkem předmětnou žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení tak, že stěžovatelky jsou povinny společně a nerozdílně zaplatit každému z žalovaných částku 103 975 Kč (výrok II.). Svě zamítavé stanovisko odůvodnil tím, že námitku promlčení vznesenou žalovaným – státem (Ministerstvo financí) považuje za důvodnou a na základě aplikace ust. § 398 obch. zák., které stanoví, že u práva na náhradu škody běží promlčecí doba ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; končí však nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti, dospěl k závěru, že žaloba na náhradu škody doručená soudu dne 30. 4. 2003 byla podána po uplynutí desetileté objektivní lhůty od namítaného porušení povinnosti v podobě uzavření předmětné kupní smlouvy ze dne 28. 9. 1992. „*V této souvislosti soud (...) nepřistoupil k extenzivnímu výkladu ust. § 398 obch. zák., neboť citace uvedeného ust. neváže porušení povinnosti na vznik škody v souvislosti s uplatněním práva.*“ (str. 6 rozsudku). Ve vztahu k žalovanému hl. městu Praze soud konstatoval, že není ve sporu pasivně legitimovaným, neboť se na tvrzeném porušení povinnosti nijak nepodílel.

14. K odvolání stěžovatelek (č.l. 271 – 272), v němž namítaly nesprávné právní posouzení zjištěných skutečností, zejména nesprávnou aplikaci obchodního zákoníku na vznesenou námitku promlčení, Vrchní soud v Praze v záhlaví citovaným rozsudkem potvrdil napadený rozsudek městského soudu jako věcně správný. O nákladech odvolacího řízení rozhodl tak, že stěžovatelky jsou povinny společně a nerozdílně zaplatit pouze Hlavnímu městu Praze, a to částku 89 131 Kč. Vrchní soud v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že se jedná o spor z obchodního vztahu, a to z privatizace provedené formou přímého prodeje podle zákona o velké privatizaci. Námitku promlčení předmětného nároku je tedy nutno posuzovat podle komplexní úpravy v obchodním zákoníku, nikoliv podle občanského zákoníku, jak namítaly stěžovatelky. „*Odvolacímu soudu je známa judikatura k výkladu ust. § 106 obč. zák. (...) i názory odborné literatury na výklad cit. ustanovení (...). Ztotožňuje se však se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož výslovné znění ustanovení § 398 obch. zák. v části věty za středníkem rozšiřující výklad ve smyslu výkladových závěrů k § 106 obč. zák. nedovoluje.*“ (str. 4 rozsudku). Odvolací soud tak uzavřel, že v projednávané věci FNM ČR smlouvou ze dne 28. 9. 1992 porušil povinnost vyplývající z ust. § 3 odst. 2 zákona o velké privatizaci tím, že na nabyvatele M. Passera převedl mj. část majetku privatizovaného podniku, u níž byl včas uplatněn restituční nárok. Smlouva nabyla účinnost dnem 1. 10. 1992, a proto byla žaloba na náhradu škody ze dne 30. 4. 2003 podána opožděně, po uplynutí desetileté objektivní promlčecí doby.

15. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podaly stěžovatelky dovolání (č.l. 314 – 317 spisu), v němž zejména namítaly, že posouzení otázky promlčení uplatněného nároku podle úpravy v obch. zák. není v daném případě namístě. Jedná se totiž o porušení zákona o velké privatizaci ze strany státu, nikoliv o porušení povinnosti z kupní smlouvy nebo jiného závazkového vztahu. Nadto odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 643/2000 uvedly, že soudy samy mohly žalovanou částku původně uplatněnou z titulu náhrady škody posoudit jako náklady vynaložené na předcházení jiným, významnějším škodám. Nejvyšší soud je v záhlaví citovaným rozsudkem zamítl jako nedůvodné a rozhodl o nákladech dovolacího řízení tak, že stěžovatelky jsou povinny společně a nerozdílně zaplatit pouze Hl. městu Praze částku 66 580 Kč. V odůvodnění soud mimo jiné konstatoval, že „*v posuzovaném případě šlo o obchodní závazkový vztah, založený smlouvou o prodeji privatizovaného majetku mezi prodávajícím FNM ČR a nabyvatelem M. Passerem, která je svým obsahem smlouvou o prodeji podniku podle ust. § 476 obch. zák., a o tvrzený nárok z porušení povinnosti podle § 3 odst. 2 zákona o velké privatizaci v souvislosti s uzavřením této smlouvy. (...) ten se spravuje režimem odpovědnosti za škodu podle § 373 a násl. obch.*

zák. jako speciální obchodně-právní úpravy v poměru k obecné úpravě náhrady škody v ust. § 420 a násl. obč. zák. (...) je proto nezbytné aplikovat ust. § 398 obch. zák.“ (str. 4 - 5 rozsudku). K argumentaci stěžovatelek, v níž se domáhaly „extensivního“ výkladu § 106 obč. zák. i na daný případ, Nejvyšší soud uvedl, že „(...) lze tomu rozumět pouze tak, že jde o „extensivní“ výklad § 398 obch. zák. v tom smyslu, že počátek běhu desetileté objektivní promlčecí doby by měl být vázán nejen na porušení povinnosti, nýbrž též na podmínku vzniku (existence) škody na straně poškozeného.“ Proto k této otázce Nejvyšší soud dovodil, že „(...) gramatický i logický a teleologický výklad ust. § 398 obch. zák. vedou k jednoznačnému právnímu závěru, že běh desetileté promlčecí doby je vázán pouze na porušení povinnosti a pokud takto usoudil odvolací soud (i soud prvního stupně), není tento právní názor v rozporu s hmotným právem.“ (str. 5 rozsudku).

16.

III.

17. Podle čl. 1 odst. 1 Ústavy je Česká republika právním státem založeným na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Skutečnost, že ČR patří do rodiny demokratických materiálně pojímaných právních států, má významné implikace i v oblasti interpretace a aplikace práva. Z charakteru právního státu lze mj. dovodit i legitimní požadavek, že se každý může spolehnout na to, že mu státní moc dopomůže k realizaci jeho subjektivních nároků a nebude mu v jejich uplatnění bránit. Stabilitu práva, právní jistotu jednotlivce a v konečném důsledku též míru důvěry občanů v právo a v instituce právního státu jako takové proto ovlivňuje i to, jakým způsobem orgány aplikující právo, tedy především soudy, jejichž základním úkolem je poskytovat ochranu právům (čl. 90 Ústavy České republiky) a v materiálním právním státě i ochranu základním právům (čl. 4 Ústavy České republiky), přistupují k výkladu právních norem [srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 296/01 ze dne 26. 11. 2002 (N 145/28 SbNU 287), sp. zn. I. ÚS 185/04 ze dne 14. 7. 2004 (N 94/34 SbNU 19) či sp. zn. II. ÚS 3168/09 ze dne 5. 8. 2010, dostupný na <http://nalus.usoud.cz>].

18. Ústavní soud ve své konstantní judikatuře již mnohokrát prokázal, že netoleruje orgánům veřejné moci a především obecným soudům formalistický postup, který používá sofistikované odůvodňování k prosazení zřejmě nespravedlnosti. Zdůraznil přitom mimo jiné, že obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku a že povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad [srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 21/96 ze dne 4. 2. 1997 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.)]. Z pohledu ústavněprávního je nutno stanovit podmínky, při jejichž splnění má nesprávná aplikace podústavního práva obecnými soudy za následek porušení základních práv či svobod. Ústavní soud vymezil tyto podmínky zejména následujícím výčtem: základní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, pročež na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá dotčení na základním právu a svobodě [srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 224/98 ze dne 8. 7. 1999 (N 98/15 SbNU 17), sp. zn. III. ÚS 150/99 ze dne 20. 1. 2000 (N 9/17 SbNU 73), sp. zn. II. ÚS 476/09 ze dne 2. 4. 2009 (N 81/53 SbNU 23)]. Přílišný formalismus při výkladu právních norem vedoucí k extrémně nespravedlivému závěru pak znamená porušení základních práv [viz např. nález

sp. zn. IV. ÚS 1735/07 ze dne 21. 10. 2008 (N 177/51 SbNU 195) či cit. náleží sp. zn. II. ÚS 3168/09].

19. V rovině jednoduchého práva je nutné za účelem dodržení shora uvedených principů posuzovat individuální okolnosti daného případu též prizmatem kogentního ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., zakotvujícího zásadu souladného výkonu práv s dobrými mravy, které je v rovině jednoduchého, podústavního práva odrazem shora vymezeného ústavního požadavku nalezení spravedlivého řešení. Jak Ústavní soud uvedl v náleží sp. zn. I. ÚS 643/04 ze dne 6. 9. 2005 (N 171/38 SbNU 367), „*zásada souladu práv, resp. jejich výkonu s dobrými mravy představuje významný princip, který v odůvodněných případech dovoluje zmírňovat tvrdost zákona a dává soudci prostor k uplatnění pravidel slušnosti (ekvity). Pojem „dobré mravy“ nelze vykládat pouze jako soubor mravních pravidel užívaných jako korektiv či doplňujících obsahový faktor výkonu subjektivních práv a povinností, ale jako příkaz soudci rozhodovat v souladu s ekvitou, což ve svých důsledcích znamená nastoupení a prosazení cesty nalézání skutečné spravedlnosti.*“ Ústavněprávně je tedy ust. § 3 odst. 1 obč. zák. oním místem, skrze které jsou obecné soudy povinny nechat proniknout ideje materiálního právního státu do interpretace a aplikace podústavního práva. Na základě těchto závěrů pak Ústavní soud v minulosti posuzoval i vztah dobrých mravů s námitkou promlčení, přičemž dovodil, že „*ustanovení § 3 obč. zák., podle něhož výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení.*“ [srov. např. náleží sp. zn. II. ÚS 309/95 ze dne 15. 1. 1997 (N 6/7 SbNU 45) či sp. zn. II. ÚS 3168/09 ze dne 5. 8. 2010, dostupný na <http://nalus.usoud.cz>]. V citovaném náleží sp. zn. I. ÚS 643/04 pak Ústavní soud dospěl k závěru, že „*vznesení námítky promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje; mohou však nastat situace, kdy uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil.*“

IV.

20. Ústavní soud shledal ústavní stížnost důvodnou, byť ne zcela z důvodů, o které stěžovatelky opíraly stěžejní části své argumentace. Za relevantní ústavněprávní zdůvodnění ústavní stížnosti Ústavní soud považoval pouze tu část argumentace, v níž stěžovatelky namítaly, že jim obecné soudy neposkytly ochranu před zásahem do jejich základního práva vlastnit majetek, když zcela pominuly skutečnost, že jim vzniklá škoda byla v příčinné souvislosti s porušením povinností státu, který jednal v rozporu se zákonem, a navzdory tomu akceptovaly námitku promlčení vznesenou právě státem. Ústavní soud se proto zaměřil výlučně na tuto část argumentace, která bezesporu ústavní stížnost posunula z roviny polemiky s interpretací jednoduchého práva (výklad otázky zákonného režimu a jím určeného počátku běhu promlčecí lhůty) do roviny navýsost ústavněprávní.

21. Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy tím, že v projednávaném případě připustily a ve svém rozhodování akceptovaly námitku promlčení, vznesenou státem (Ministerstvem financí), aprobovaly jednání, které je *contra bonos mores*. V důsledku jejich formalistického postupu při výkladu právních norem tak v žádném případě nelze řízení před obecnými soudy jako celek označit za spravedlivé, když ve svých rozhodnutích dospěly k extrémně nespravedlivým závěrům. Ve světle výše předestřených hledisek bylo především povinností obecných soudů, aby při svém rozhodování vzaly do úvahy případný rozpor státem vznesené námítky promlčení s dobrými mravy, neboť použití korektivu dobrých

mravů bylo s ohledem na shora popsané okolnosti posuzovaného případu zcela na místě. Obecné soudy tak měly skrze aplikaci ust. § 3 odst. 1 obč. zák. posoudit státem vznesenou námitku promlčení jako nemravnou a v souladu s čl. 1 odst. 1 a čl. 4 Ústavy České republiky poskytnout ochranu základním právům stěžovatelek (čl. 11 odst. 1 Listiny). Navíc v posuzovaném případě měla být ochrana vlastnického práva stěžovatelek zesílena i tím, že se jednalo o specifický (privatizační) vztah mezi jednotlivcem a státem, v němž stát, i přes soukromoprávní povahu samotného převodu majetku (kupní smlouva), rozhodoval a vůči stěžovatelkám (resp. jejich právním předchůdcům) působil převážně ve vrchnostenském (mocenském) postavení (rozhodování Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci). Proto obecné soudy měly důvodnost a mravnost státem vznesené námitky promlčení posoudit i z hlediska narušení principu důvěry druhého účastníka privatizačního vztahu v rozhodovací činnost orgánů státu a presumpci její správnosti, což však neučinily.

22. Ústavní soud považuje za samozřejmé a určující pro nalézání práva, že vždy je nezbytné vycházet z individuálních rozměrů každého jednotlivého případu, které jsou založeny na konkrétních skutkových zjištěních. Mnohé případy a jejich specifické okolnosti mohou být - jako v dané věci - značně komplikované a netypické; to však nevyvazuje obecné soudy z povinnosti udělat vše pro spravedlivé řešení (srov. nálezný sp. zn. Pl. ÚS 34/09 ze dne 7. 9. 2010, dostupný na <http://nalus.usoud.cz>). Dle přesvědčení Ústavního soudu jsou to právě specifické okolnosti daného případu, které obecné soudy zcela pominuly, a mechanicky až formalisticky se zabývaly pouze charakterem předmětného právního vztahu a úzce vykládaným zákonným režimem, pod nějž je třeba uplatněnou námitku promlčení, kterou od počátku považovaly za důvodnou, podřadit. Obecné soudy předem zcela rezignovaly na bližší posouzení působení dobrých mravů na celý komplex předmětného vztahu mezi stěžovatelkami (či jejich právními předchůdci) a státem v rámci tzv. velké privatizace, včetně jeho kontraktační fáze (srov. privatizační projekt č. 7842, schválený Ministerstvem pro správu národního majetku a jeho privatizaci a schválený i usnesením vlády ČR ze dne 10. 6. 1992, č. 421, kupní smlouva uzavřená s FNM ČR dne 28. 9. 1992) a okolností nastalých před a po podpisu této smlouvy (srov. restituční nárok vznesený dne 22. 9. 1991 a pravomocné rozhodnutí Městského soudu v Praze o něm ze dne 18. 10. 2001 sp. zn. 55 Co 233-235/2001) a naopak svými rozhodnutími k tíži stěžovatelek akceptovaly námitku promlčení vznesenou státem (Ministerstvem financí), tj. subjektem, jehož jednání bylo zcela bez jakýchkoliv pochybností v rozporu se zákonem a v příčinné souvislosti s nímž vznikla stěžovatelkám škoda. Jak je z výše uvedeného zřejmé, byl to právě stát, který v rámci tzv. velké privatizace dle zák. č. 92/1991 Sb. prostřednictvím svých orgánů, poté co byl privatizační projekt č. 7842 schválen Ministerstvem pro správu národního majetku a jeho privatizaci a následně i usnesením vlády, převedl na právního předchůdce stěžovatelek movitý i nemovitý majetek i přesto, že byl na něj vznesen restituční nárok podle zák. č. 87/1991 Sb. Jak mimo jiné vyplývá z ust. § 3 odst. 2 zákona o velké privatizaci, byla-li v posuzovaném případě uplatněna výzva podle zák. č. 87/1991 Sb. v době nabytí jeho účinnosti a v časovém rozmezí do 1. 10. 1991 (restituční nárok byl M. a J. P. vznesen dne 22. 9. 1991) a o uplatněném restitučním nároku nebylo negativně rozhodnuto (rozhodnutí Městského soudu v Praze o něm, sp. zn. 55 Co 233-235/2001, bylo vydáno dne 18. 10. 2001 a právní moci nabylo dne 19. 11. 2001), byl na takový majetek vysloven zákaz privatizace, a proto k jeho převodu do vlastnictví právního předchůdce stěžovatelek nemělo vůbec dojít [srov. např. nálezný sp. zn. II. ÚS 112/99 ze dne 29. 3. 2000 (N 47/17 SbNU 327)]. Jinými slovy, uzavřením předmětné kupní smlouvy a schválením převodu majetku stát (státní orgány) jednal v rozporu se zákonem (ust. § 3 odst. 2 zákona o velké privatizaci a § 9 odst. 1 zák. č. 87/1991 Sb. - srov. závěry obecných soudů i vyjádření vedlejších účastníků - viz výše). A vzhledem k okolnosti, že výše citovaným rozhodnutím Městského soudu v Praze bylo uplatněnému restitučnímu nároku vyhověno, stát tímto svým jednáním v konečném

důsledku zasáhl i do vlastnického práva stěžovatelek, neboť z důvodu soudem stanovené povinnosti vydat předmětné pozemky v jejich vlastnictví oprávněným osobám, jim vznikla škoda, jejíž náhrady se po státu zcela oprávněně, avšak neúspěšně domáhaly.

23. Stát tak v případě stěžovatelek zdaleka nedostal své povinnosti jednat tak, aby jednak sám nezasahoval do základních práv jednotlivců, a dále aby aktivně poskytoval základním právům jednotlivce (v daném případě základnímu právu vlastnit majetek) ochranu v případě, kdy je rušeno či omezováno ze strany třetích subjektů. Namísto toho vznesl zcela nemravnou námitku promlčení, kterou obecné soudy nicméně akceptovaly, aniž by nějak reflektovaly skutečnost, že výše popsaný komplex jednání státu byl v rozporu i s principem důvěry druhého účastníka privatizačního vztahu, tj. stěžovatelek a jejich právních předchůdců v právní akty orgánů státu. Jak již ve svých předchozích rozhodnutích Ústavní soud konstatoval, důvěra jednotlivce v rozhodovací činnost orgánů státu, ať už jde o rozhodování orgánů moci zákonodárné, výkonné či soudní je jedním ze základních atributů právního státu. Snaha o nastolení stavu, kdy jednotlivec může důvěřovat v akty státu a v jejich věcnou správnost, je základním předpokladem fungování materiálního právního státu. Jinak řečeno, podstatou uplatňování veřejné moci v demokratickém právním státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky) je princip dobré víry jednotlivce ve správnost aktů veřejné moci a ochrana dobré víry v nabytá práva konstituovaná akty veřejné moci, ať už v individuálním případě plynou přímo z normativního právního aktu nebo z aktu aplikace práva. Princip dobré víry působí bezprostředně v rovině subjektivního základního práva jako jeho ochrana, v rovině objektivní se pak projevuje jako princip presumpce správnosti aktu veřejné moci [(srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 150/01 ze dne 9. 10. 2003 (N 117/31 SbNU 57) nebo sp. zn. I. ÚS 163/02 ze dne 9. 11. 2004 (N 169/35 SbNU 289)].

24. Z napadených rozhodnutí je evidentní, že zmíněné úvahy obecné soudy neprováděly, a proto z nich ani nevyvodily žádné důsledky. Stěžovatelkám (či jejich právním předchůdcům) nelze dle názoru Ústavního soudu klást k tíži, že žalobu na náhradu škody nepodaly v desetileté lhůtě, jejíž počátek obecné soudy odvíjely již ode dne účinnosti předmětné kupní smlouvy ze dne 28. 9. 1992, která byla nicméně pro rozpor se zákonem absolutně neplatná. Jak totiž vyplývá ze spisu, stěžovatelky (jejich právní předchůdci) se o existenci uplatněného restitučního nároku resp. o tom, že bylo pravomocně rozhodnuto o vydání jimi privatizovaných pozemků oprávněným osobám, dozvěděly až dne 13. 6. 2002 (uznání výsledků restitučního řízení a uzavření dohod s oprávněnými – viz bod. 12), tj. necelé čtyři měsíce před uplynutím desetileté promlčecí lhůty, a proto nemohly danou situaci do té doby nijak ovlivnit, případně její vznik odvrátit či dokonce se soudně domáhat její nápravy. To vše na rozdíl od státu, který od samého počátku jednal v rozporu se zákonem, ačkoliv o uplatněném restitučním nároku na privatizované pozemky z úřední povinnosti vědět měl a také věděl. Závěry obecných soudů nelze s ohledem na výše předestřený princip presumpce správnosti rozhodovací činnosti orgánů státu považovat za přijatelné. Výklad přijatý napadenými rozhodnutími obecných soudů stěžovatelky (resp. její právní předchůdce) staví do pozice, která předpokládá, že by měly od počátku privatizačního vztahu zpochybňovat platnost a správnost rozhodnutí státu, která přijal (tj. privatizační projekt č. 7842, schválený Ministerstvem pro správu národního majetku a jeho privatizaci, usnesení vlády Č ze dne 10. 6. 1992, č. 421, i samotnou kupní smlouvu uzavřenou s FNM ČR dne 28. 9. 1992) a případně vůči státu uplatňovat nárok na náhradu "imaginární" škody, jejíž vznik nemohly v daném období v žádném případě předvídat, neboť právem předpokládaly správnost a zákonnost jednání státu.

25. Pro Ústavní soud je tak z ústavněprávních hledisek stěžovatelný přístup obecných soudů, které svými rozhodnutími ponechaly stěžovatelky zcela bez možnosti domáhat

se účinné ochrany svých majetkových práv, ačkoliv škody (povinnost vydat pozemky oprávněným osobám) vzniklé v příčinné souvislosti s tím, že tyto skutečnosti mocensky aprobované státem v předchozích aktech byly od počátku nesprávné (absolutní neplatnost převodu majetku pro rozpor se zákonem), jim svým se zákonem rozporným jednáním způsobil, bez jejich vlastního přičinění, právě stát.

26. Za daných okolností, zejména vzhledem ke složitosti situace a nesrozumitelnosti a nepředvídatelnosti právního stavu, v němž se stěžovatelky nikoliv vlastní vinou ocitly, se pak zcela nepřiměřenou jeví argumentace obecných soudů i vedlejších účastníků v tom, že se stěžovatelky mohly a měly náhrady škody domáhat ještě v době, kdy jejich nárok promlčen nebyl, tj. v průběhu posledních necelých čtyř měsíců před uplynutím desetileté lhůty, v nichž se dozvěděly o své povinnosti vydat jimi vlastněné pozemky oprávněným osobám. V této souvislosti Ústavní soud nemůže ponechat bez kritické poznámky, že stěžovatelky (resp. její právní předchůdci) jako vlastníci části restituovaných pozemků nebyly vůbec účastny řízení o jejich vydání, jak vyplývá z kopií předmětných rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 4 a Městského soudu v Praze, které naopak po celou dobu řízení za osoby povinné vydat předmětné pozemky (ve smyslu zák. č. 87/1991 Sb.) považovaly stále původní „vlastníky“ - Stavební podnik Praha, s.p. a Pražskou stavební obnovu, a.s., ačkoliv část těchto pozemků již od uzavření předmětné kupní smlouvy ze dne 28. 9. 1992 byla ve vlastnictví právních předchůdců stěžovatelek. I z tohoto pohledu bylo ze strany obecných soudů zcela nespravedlivé, pokud stěžovatelkám vytýkaly, že se náhrady škody mohly domáhat již od samého počátku oné desetileté lhůty, neboť i ony mohly znát faktický stav, když ani soudy rozhodující o uplatněném restitučním nároku k uvedeným pozemkům neměly v době přijetí rozhodnutí o jejich vydání oprávněným osobám (tj. až dne 18. 10. 2001) postaveny najisto, kdo je vlastně jejich skutečným vlastníkem a jakého charakteru uvedené pozemky jsou, resp. co je na nich postaveno.

27. Vzhledem k výše uvedenému dospěl Ústavní soud k závěru, že Nejvyšší soud, Vrchní soud v Praze a Městský soud v Praze při svém rozhodování ústíím do vydání v záhlaví citovaných rozsudků nerespektovaly princip právního státu normovaný v čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR a v rozporu s čl. 4 Ústavy ČR neposkytly ochranu základnímu právu stěžovatelek vlastnit majetek, garantovaného čl. 11 odst. 1 Listiny.

28. Za dané situace se Ústavní soud již dále nezabýval způsobem, jakým obecné soudy charakterizovaly předmětný právní vztah mezi stěžovatelkami a státem a na něj uplatněný zákonný režim (soukromoprávní obchodně-závazkový vztah - smlouva o prodeji podniku dle ust. § 476 a násl. obch. zák.), který se nicméně z pohledu judikatury Ústavního soudu [(srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 99/07 ze dne 7. 10. 2008 (N 165/51 SbNU 43), nález sp. zn. III. ÚS 686/02 ze dne 27. 2. 2003 (N 30/29 SbNU 257) či stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 9/99 ze dne 9. 11. 1999 (ST 9/16 SbNU 372), anebo rozsudky NSS ze dne 11. 11. 2004 č. j. 2 As 36/2004–46 (publ. pod č. 477/2005 Sb.r.) a ze dne 14. 7. 2004 č. j. 5 As 31/2003–49 (publ. pod č. 487/2005 Sb.r.)], jeví přinejmenším rovněž velmi problematickým. Kritériem pro posouzení charakteru právního vztahu, v němž vystupuje na jedné straně stát (státní orgány), nemůže být pouze povaha dílčího, konkrétního právního úkonu (kupní smlouva či smlouva o prodeji podniku), nýbrž povaha tohoto právního vztahu v jeho ucelené, komplexní podobě (tzv. velká privatizace) a především postavení a působení státu v jeho rámci (viz nezbytný proces schvalování privatizačního projektu v rámci tzv. velké privatizace ze strany vrchnostenských orgánů státu či povaha FNM ČR jako účastníka smlouvy), což obecné soudy v daném případě nevzaly vůbec v úvahu.

29. Ústavní soud s ohledem na výše uvedené ústavní stížnosti stěžovatelek vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a ústavní stížností napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

P o u č e n í : ***Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).***

V Brně dne 31. května 2011

Vojen Güttler
předseda senátu